

**MEDIATSIYADA ONLAYN PLATFORMALAR VA SUN'IY
INTELLEKTDAN FOYDALANISH IMKONIYATLARI, IJOBIY VA
SALBIY TOMONLARINING HUQUQIY ANALIZI**

Yoqubov Jasurbek Salimjon o'g'li

yokhubovjasurbek@gmail.com

Toshkent davlat yuridik universiteti,

Magistratura va sirtqi ta'lim fakulteti,

Mediatsiya va nizolarni muqobil hal qilish usullari yo'nalishi talabasi

Annotatsiya

Ushbu tezisning maqsadi shundan iboratki, unda sudoldi mediativ kelishuvlar tarixi, mediatsiya bosqichi va ushbu bosqichda zamonaviy texnologiyalardan foydalanishning rivojlanish tarixi hamda xalqaro doiradagi o'rni.

Kalit so'zlar: Mediatsiya, sun'iy intellekt (SI), sud, nizo.

**ПРАВОВОЙ АНАЛИЗ ВОЗМОЖНОСТЕЙ ИСПОЛЬЗОВАНИЯ
ОНЛАЙН-ПЛАТФОРМ И ИСКУССТВЕННОГО ИНТЕЛЛЕКТА В
МЕДИАЦИИ: ПОЛОЖИТЕЛЬНЫЕ И ОТРИЦАТЕЛЬНЫЕ СТОРОНЫ**

Цель данной тезисной работы заключается в анализе истории досудебных медиативных соглашений, этапов медиации, истории развития использования современных технологий на этих этапах, а также их роли в международной практике

Ключевые слова: Медиация, Искусственный интеллект, Суд, Спор.

**LEGAL ANALYSIS OF THE OPPORTUNITIES FOR USING ONLINE
PLATFORMS AND ARTIFICIAL INTELLIGENCE IN MEDIATION
POSITIVE AND NEGATIVE ASPECTS**

The purpose of this thesis is to analyze the history of pre-trial mediation agreements, the stages of mediation, the development of modern technology use in these stages, and their significance in the international context.

International Conference on Modern Science and Scientific Studies

Hosted online from Madrid, Spain

Website: econfseries.com

20th June 2025

Key words; Mediation, Artificial Intelligence (AI), Court, Disput.

Kirish

Mediatsiya nizolarni hal etishda juda samarali usul hisoblanadi. Kelishuv tartiblari, ayniqsa, anglo-sakson huquq tizimida va kontinental Yevropa mamlakatlarida rivojlangan. Yevropa hamjamiyatida so'nggi o'n yillikda ommaviy munosabatlar ishtirokchilarining huquqlari, erkinliklari va manfaatlarini himoya qilishni ta'minlash imkoniyatlaridan biri sifatida mediatsiyaga murojaat qilish tendensiyasi kuzatildi.

Ilmiy adabiyotlarda mediatsiyaning nazariy asoslari turlicha izohlanadi. Bir guruh olimlar mediatsiyani konfliktologiya va sotsiologiyaning ajralmas qismi, deb hisoblashadi¹. Ular mediatsiyani "insonlararo munosabatlarni tiklash va barqarorlikka erishish" vositasi sifatida talqin qilishadi. Yana bir guruh olimlar esa, mediatsiyani sud va hakamlik sudiga nisbatan ancha "yumshoq", moslashuvchan va insoniy munosabatlarga asoslangan tizim deb baholaydi. Zamonaviy mediatsiya va uning o'ri. Bugungi kunda mediatsiya instituti dunyoning ko'plab mamlakatlarida, jumladan, AQSh, Buyuk Britaniya, Germaniya, Singapur, Yaponiya, Qozog'iston va O'zbekiston kabi davlatlarda huquqiy asosga ega. Xususan, O'zbekiston Respublikasining "Mediatsiya to'g'risida"gi Qonuni qabul qilinishi ushbu institutning rivojlanishiga yangi turtki berdi. Mediatsiya rivojlanagan yoki o'z davlatida mediatsiyani joriy qilgan davlatlarning barchasida huquqiy asos mavjud sanaladi. Huquqiy asosning mavjudligi esa mediatsiyaning rivojlanishiga va nizolarni muqobil hal qilishga yordam beradi.

Asosiy qism

Xususan, 2002-yilda Yevropa Komissiyasi fuqarolik va tijorat huquqidagi nizolarni muqobil hal etish bo'yicha Yashil kitobni ishlab chiqdi. Bugungi kunda mediatsiya AQSh, Yangi Zelandiya, Kanada, Avstraliya, Buyuk Britaniya, Fransiya, Ispaniya, Italiya, Belgiya, Avstriya va Germaniyada keng tarqalgan. Qo'shma Shtatlarda ushbu tartib-qoidadan o'tgan ishlarning 95 foizi sudgacha bormaydi. Germaniyada muzokaralarning 90% dan ortig'i kelishuv bitimi bilan yakunlanadi, xususan, Quyi

¹ Bush, R. A. B., & Folger, J. P. (2005). The Promise of Mediation: The Transformative Approach to Conflict. Jossey Bass.

International Conference on Modern Science and Scientific Studies

Hosted online from Madrid, Spain

Website: econfseries.com

20th June 2025

Saksoniyada 97%. Buyuk Britaniyada nizolarning 90-95 foizi sudgacha hal qilinadi. Yevropa vositachiligi muvaffaqiyat darajasi 40-80% ni tashkil qiladi². Bu mamlakatlarda mediatsiya odil sudlovga erishishni ta'minlash usullaridan biri ekanligi haqidagi fikr mustahkamlandi. Zamonaviy dunyoda sudlar ish bilan haddan tashqari yuklangan, shuning uchun jamiyat nizolarni hal qilishning boshqa usullarini qidirmoqda. Bularga, xususan, hakamlik sudlari, mediatsiya va tijorat arbitrajleri kiradi. Odatda, shtat sudlari ushbu usullarning rivojlanishiga yordam beradi, chunki ular shtat sudlarining yukini kamaytiradi va shuning uchun odil sudlovni yanada samarali amalga oshirish uchun sharoit yaratadi.

Huquqiy nizolarni hal qilish usullari zamonaviy davr uchun rivojlanmoqda. Hukumat bo'ylab biz odamlarga o'z nizolarini sud muhokamasiz, tez va samarali hal qilish imkonini beradigan innovatsion yondashuvlarni ishlab chiqmoqdamiz.

Birlashgan Millatlar Tashkilotining Vositachilik (Nyu-York, 2018 yil) natijasida kelib chiqadigan xalqaro kelishuv bitimlari to'g'risidagi konvensiyasini imzolandi, bu Buyuk Britaniyaning 17,5 milliard funt sterlinglik vositachilik sektorini mustahkamlaydi va xalqaro tijorat nizolarini hal etishdagi yetakchi rolni ta'kidlaydi³. Raqamli bozorlar, raqobat va iste'molchilar to'g'risidagi qonun loyihasi iste'molchilar uchun mavjud bo'lgan nizolarni hal qilish imkoniyatlari ustidan nazoratni kuchaytiradi.

Bugungi kunda mediatsiyada sun'iy intellektdan foydalanish haqidagi qarashlar keng tarqalmoqda. Shu o'rinda sun'iy intellektdan foydalanishning ijobiy salbiy taraflariga ham to'xtalib o'tsak.

Dastlabki tahlil va hujjatlar tayyorlash SI huquqiy hujjatlarni avtomatik tahlil qilib, mediatsiya jarayoni uchun zaruriy ma'lumotlarni ajratib oladi. Bu taraflar uchun vaqtni tejaydi va mediator ishini osonlashtiradi.

Onlayn mediatsiya platformalarida qo'llash SI foydalanuvchilar savollariga avtomatik javob beruvchi chatbotlar shaklida xizmat qiladi. Bu tizimlar taraflarni ro'yxatdan o'tkazish, tartib-qoidalarini tushuntirish va jarayonni muvofiqlashtirishga yordam beradi.

² Baranova, E. V. (2019). Marketingda neyron tarmoqlardan foydalanish tahlili. Moskva universiteti axborotnomasi, Iqtisodiyot seriyasi, 3, 45-52.

³ <https://www.justice.gov.uk/courts/procedure-rules/civil/rules/part07>.

International Conference on Modern Science and Scientific Studies

Hosted online from Madrid, Spain

Website: econfseries.com

20th June 2025

Kelishuvlarni tavsiya qilish tizimlari SI ilgari o‘xshash nizolarga asoslangan holda tomonlarga muqobil yechimlarni taklif etadi. Bu, ayniqsa, oddiy iqtisodiy yoki mulkiy nizolar uchun foydali.

Taraflar orasidagi kommunikatsiyani soddalashtirish Ko‘p tilli yordam vositalari bilan SI har ikki taraf tilida tarjima qilib, tushunmovchiliklarning oldini oladi. Sun‘iy intellektdan foydalanishning ijobiy va salbiy jihatlarini keltirib o‘tsak maqsadga muvofiq bo‘ladi.

Ijobiy jihatlar:

- Tezlik va samaradorlik oshadi.
- Geografik cheklovlar bartaraf etiladi.
- Mediatorlarga yordamchi vosita bo‘ladi, yukni kamaytiradi.
- Ishlarning shaffof va adolatli yuritilishiga hissa qo‘shadi.

Salbiy jihatlar:

- Algoritmning tarafkashlik ehtimoli
- Maxfiylik va ma’lumot xavfsizligiga tahdid.
- Taraflarning texnologiyaga nisbatan ishonchsizligi.
- Etik va huquqiy masalalarning yetarlicha tartibga solinmaganligi⁴.

Bugungi kunda mediatsiya rivojlangan davlatlarda onlayn platformalardan foydalanilmoqda. Misol uchun, Singapurda mediatsiya taraflarning ixtiyoriga ko‘ra onlayn olib borilmoqda. Bu taraflarga vaqtni tejashga hamda ortiqcha xarajatlarsiz kelishuvga erishishga yordam bermoqda. Onlayn mediatsiya taraflarga geografik cheklovlarni olib tashlashga yordam beradi. Lekin onlayn mediatsiyada bugungi kunda muammo bo‘layotgan o‘z yechimini kutayotgan muammolar mavjud. Misol uchun, onlayn mediatsiyada ovoz bilan yoki taraflar bir-birini tushunishi uchun yetarlicha akustika mavjud emasligidir. Ushbu muammoga taklifimizni xulosa qismida berib o‘tsak maqsadga muvofiq bo‘ladi.

Xulosa

Xulosa o‘rnida shuni takidlashim mumkinki, fuqarolik, oila, tadbirkorlik nizolarida mediatsion kelishuvdan foydalanish, hamda ushbu bosqichda sun‘iy intellektning

⁴ Avdeev, A. A. (2020). Biznesda sun‘iy intellekt: istiqbollar va muammolar. M.: "Fan" nashriyoti.

International Conference on Modern Science and Scientific Studies

Hosted online from Madrid, Spain

Website: econfseries.com

20th June 2025

roli ushbu bosqichni yanada takomillashtirish imkonini beradi. Kelishuvlarda sun'iy intellektdan foydalanish nizolarni tez va samarali hal etish imkonini beradi. Ushbu protsesni amalga oshirishda kelishuv onlayn tizimini yaratish maqsadga muvofiq bo'ladi. Shu bilan mediatsiya bosqichida onlayn va sun'iy intellektdan foydalanish taraflarning ixtiyorilik prinsipi doirasida amalga oshiriladi. Yuqoridagi muammolarga taklif berib o'tsam, **Sun'iy intellekt asosidagi shovqinni kamaytiruvchi algoritmlar**: Zoom, Microsoft Teams kabi platformalarda siqilgan ovoz oqimini tozalovchi AI tizimlar allaqachon qo'llanilmoqda. Maxsus mediatsiya platformalari ham shunday texnologiyalarni integratsiya qilishi maqsadga muvofiq. **Real vaqtli subtitrlar** (transkripsiya): Ovozda uzilishlar bo'lsa ham, avtomatik matnli tarjima muloqotni to'xtatmasdan davom ettirishga imkon beradi. Masalan, Google Meet va Teams bu imkoniyatni taklif qiladi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati

1. Avdeev, A. A. (2020). Biznesda sun'iy intellekt: istiqbollar va muammolar. M.: "Fan" nashriyoti.
2. Baranova, E. V. (2019). Marketingda neyron tarmoqlardan foydalanish tahlili. Moskva universiteti axborotnomasi, Iqtisodiyot seriyasi, 3, 45-52.
3. Burgess E. (2021). Sun'iy intellekt - sizning biznesingiz uchun: baholash va qo'llash bo'yicha qo'llanma. M.: Alpina nashriyoti.
4. <https://uz.wikipedia.org/wiki/Intellekt>
5. <https://regulation.gov.uz/ru/document/19838>